

به نام خدا

معلم خلاق

مؤلف :

بهمن تقی زاده جلده باخانی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: تقی زاده جلده باخانی، بهمن، ۱۳۶۸-
عنوان و نام پدیدآور: معلم خلاق/مؤلف بهمن تقی زاده جلده باخانی.
مشخصات نشر: مشهد: ارسطو، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۱۱۲ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۴۱۱-۹-۹
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۱۱ - ۱۱۲.
موضوع: تدریس -- روش شناسی
تدریس اثربخش
آموزش و پرورش -- نوآوری
رده بندی کنگره: LB۱۰۲۵/۳
رده بندی دیویی: ۳۷۱/۱۰۲
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۱۷۰۵۳
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

Teaching -- Methodology
Effective teaching
Educational innovations

نام کتاب: معلم خلاق
مؤلف: بهمن تقی زاده جلده باخانی
ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲
چاپ: زبرجد
قیمت: ۹۰۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۴۱۱-۹-۹
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱.....	معنی و مفهوم تدریس.....
۱۱.....	تدریس یعنی چه؟.....
۱۲.....	تدریس (TEACHING).....
۱۳.....	ویژگی خاص در معنی تدریس.....
۱۴.....	تعریف بزرگان در این زمینه.....
۱۴.....	براون (نویسنده بریتانیایی).....
۱۴.....	عوامل موثر در تدریس.....
۱۴.....	۱- ویژگی‌های شخصیتی و علمی مدرس.....
۱۵.....	۲- معنی تدریس چیست، ویژگی‌های شخصیتی مخاطبان.....
۱۵.....	۳- تاثیرات نظام آموزشی.....
۱۶.....	۴- محیط و تجهیزات.....
۱۶.....	طراحی آموزشی چیست؟.....
۱۷.....	مراحل طراحی آموزشی.....
۱۸.....	مراحل نگارش هدف‌های آموزشی.....
۱۸.....	مراحل نگارش هدف‌های آموزشی عبارتند از:.....
۱۸.....	الف - تعیین هدف یا هدف‌های کلی آموزشی.....
۱۹.....	ب - تبدیل هدف کلی به اهداف جزئی.....
۱۹.....	فعالیت‌های مدرس.....

- اعمال منطقی ۱۹
- اعمال راهبردی ۱۹
- مدل های تدریس ۲۰
- آموزش ۲۰
- القا ۲۰
- الگوی تدریس چیست؟ ۲۰
- الگوی گانیه ۲۳
- روش تدریس فعال چیست؟ ۲۸
- مزایای روش تدریس فعال ۲۹
- تفاوت روش تدریس فعال با روش تدریس غیرفعال ۳۰
- انواع روش تدریس فعال ۳۱
- ۱. روش تدریس ایفای نقش (Role Playing) ۳۱
- مزایای روش تدریس ایفای نقش ۳۱
- مراحل اجرای روش تدریس ایفای نقش ۳۲
- ۲. روش تدریس بحث گروهی ۳۲
- روش تدریس بارش مغزی ۳۳
- قواعد بارش مغزی ۳۴
- چهار قاعده اساسی بارش مغزی ۳۴
- ترکیب اعضای گروه بارش مغزی ۳۵
- رویه برگزاری جلسات بارش مغزی ۳۶
- مزایا و معایب ۳۶

- ۳۷..... معایب و نقایص این روش عبارتند از :
- ۳۸..... روشها و تکنیک های مشابه
- ۳۹..... الگوی عمومی تدریس ((GENERAL TEACHING MODEL
- ۴۱..... ج- تناسب سنجی الگوها
- ۴۱..... ۱. تناسب الگوها با موضوع های درسی
- ۴۲..... ۲. تناسب الگوها با اهداف آموزشی
- ۴۲..... ۳. تناسب الگوها با ویژگی های فراگیران و کلاس
- ۴۳..... ویژگی های فراگیران
- ۴۴..... د- ویژگی های روش تدریس مناسب
- ۴۵..... روش تدریس غیرمستقیم یا مشاوره ای
- ۴۶..... اهداف روش تدریس غیر مستقیم یا مشاوره ای
- ۴۶..... مراحل روش تدریس غیر مستقیم یا مشاوره ای
- ۴۷..... آموزش مبحث وزش باد با استفاده از روش تدریس غیر مستقیم یا مشاوره ای
- ۴۷..... مرحله اول - تعریف موقعیت کمک دهی:
- ۴۷..... مرحله دوم - شرح و بسط و کاوش مسأله:
- ۴۸..... مرحله سوم - بسط و گسترش بینش:
- ۴۹..... مرحله چهارم - برنامه ریزی و تصمیم گیری:
- ۴۹..... مرحله پنجم - درهم تنیدن یا ادغام :
- ۴۹..... روش نمایشی (نمایش علمی) / روش آزمایشی (آزمایشگاهی)
- ۴۹..... مراحل اجرای روش نمایشی :

- ۱- مرحله آمادگی: ۴۹
- ۲- مرحله توضیح: ۵۰
- ۳- مرحله نمایش: ۵۰
- ۴- مرحله آزمایش و سنجش: ۵۰
- محاسن و محدودیت‌های روش نمایشی ۵۰
- روش آزمایشی (آزمایشگاهی) ۵۰
- محاسن و محدودیت‌های روش آزمایشی ۵۲
- محاسن و محدودیت‌های روش بحث گروهی ۵۶
- ساخت شناختی چیست؟ ۵۶
- ویژگی‌های الگوی پیش سازمان دهنده: ۵۷
- محاسن و محدودیت‌های الگوی پیش سازمان دهنده: ۵۸
- روش‌های آموزش انفرادی ۵۸
- یادگیری تا حد تسلط: ۶۰
- تدریس خصوصی: ۶۰
- آموزش برنامه ای : **PROGRAMMED INSTRUCTION** ۶۱
- آموزش به وسیله کامپیوتر ۶۱
- دیدگاه‌های مختلف تدریس ۶۳
- نگاه توصیفی (Descriptive): ۶۳
- نگاه موفقیتی (success): ۶۳
- نگاه ارادی: ۶۴
- نگاه هنجاری: ۶۴

نگاه علمی :	۶۴
برخی دیگر از انواع روش های تدریس	۶۴
مراحل اجرای روش سخنرانی	۶۵
محاسن و محدودیت های روش سخنرانی	۶۷
مقایسه روش های تدریس	۶۸
مقایسه روشهای سنتی و نوین در فرایند یاددهی یادگیری	۶۸
معرفی الگوی تدریس دریافت مفهوم	۷۰
مراحل اجرای الگو	۷۰
مقایسه ی تدریس در کشورهای آلمان، ژاپن، آمریکا و ایران	۷۱
تدریس در آلمان	۷۱
تدریس در ژاپن	۷۱
تدریس در آمریکا	۷۲
تدریس در ایران (الگوی قدیمی)	۷۲
تدریس در ایران (الگوی فعال)	۷۳
معرفی الگوی تدریس دریافت مفهوم	۷۴
مراحل اجرای الگو	۷۵
یادگیری از طریق همیاری ((COOPERATIVE LEARNING	۷۷
یادگیری همکارانه (گروه بندی دانش آموزان)	۷۷
الگوی تدریس E۵ (بر اساس ساخت گرابی)	۸۲
روش تدریس (الگوی گانیه))	۸۳

- ۸۴.....مقدمه‌ای در ضرورت بحث:
- ۸۵.....تاریخچه تکوین تدریس :
- ۸۷.....آموزش نوین چیست؟
- ۸۸.....روش‌های تدریس همچنان در حال تکامل هستند
- ۸۹.....تمایز در یادگیری چیست؟
- ۱۰۰.....چرا پیاده‌سازی روش تدریس نوین مهم است؟
- ۱۰۱.....بهترین روش تدریس نوین برای فعال شدن دانش‌آموزان در کلاس
- ۱۰۲.....افزایش کیفیت تدریس با روش حل مسئله
- ۱۰۲.....بهترین روش تدریس نوین برای افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان
- ۱۰۳.....آموزش مهارت‌های زندگی با استفاده از روش ایفای نقش
- ۱۰۴.....افزایش کیفیت تدریس با روش گردش علمی
- ۱۰۴.....استفاده از حس کنجکاوی دانش‌آموزان برای افزایش کیفیت تدریس
- ۱۰۴.....روش تدریس به وسیله‌ی رایانه
- ۱۰۵.....تأثیر دبیر در روش‌های تدریس جدید
- ۱۰۵.....بهترین روش تدریس نوین برای فعال شدن دانش‌آموزان در کلاس
- ۱۰۶.....افزایش کیفیت تدریس با روش حل مسئله
- ۱۰۶.....بهترین روش تدریس نوین برای افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان
- ۱۰۷.....آموزش مهارت‌های زندگی با استفاده از روش ایفای نقش
- ۱۰۷.....افزایش کیفیت تدریس با روش گردش علمی
- ۱۰۸.....استفاده از حس کنجکاوی دانش‌آموزان برای افزایش کیفیت تدریس
- ۱۰۸.....روش تدریس به وسیله‌ی رایانه

تأثیر دبیر در روش‌های تدریس جدید..... ۱۰۹

منابع..... ۱۱۱

معنی و مفهوم تدریس

با توجه به این‌که فرهنگ دهخدا و معین، تدریس را به معنای درس دادن تعریف کرده‌اند، می‌توان نتیجه گرفت که تدریس فعالیتی انفرادی نیست و ضروری است که در این فعالیت حتماً دو نفر حضور داشته باشند.

به عبارت دیگر در این فعالیت ابتدا حضور فیزیکی و یا مجازی (که امروزه به دلیل کرونا اتفاق افتاده) کافی نیست. بلکه هم مدرس و هم مخاطب باید همواره در تلاش باشند تا با ارتقا سطح خود بتوانند به بهترین نتایج برسند.

در نتیجه منظور از تدریس ایجاد محرک در شاگرد و فراهم نمودن شرایط لازم برای یادگیری درس است. بنابراین می‌توان گفت که تدریس یک فعالیت و یا یک جریان است زیرا تشکیل شده از مراحل ماند:

منظم بودن: درس دادن باید با اصول و نظم خاصی اجرا شود. در غیر این صورت مخاطب از روش تدریس ناراضی خواهد بود.

تعامل داشتن: باید بین مدرس و مخاطب تعامل برقرار شود تا دو طرف صحبت‌های یکدیگر را متوجه شوند و به بهترین نتیجه برسند.

هدف داشتن: مدرس باید تدریسی که انجام می‌دهد، هدف داشته باشید و مخاطب نیز باید طبق هدفی که برای خود تعیین کرده است، زمان بگذارد تا آموزش‌ها موثر واقع شوند.

تدریس یعنی چه؟

از تدریس، همانند یادگیری، تعریف‌های مختلفی ارائه شده است. بعضی، تدریس را «بیان صریح معلم درباره آنچه باید یاد گرفته شود» می‌دانند و گروهی دیگر تدریس را

«همورزی متقابلی می دانند که بین معلم، دانش آموز و محتوا در کلاس درس جریان دارد.» عده ی زیادی از مربیان و متخصصان آموزش و پرورش، تدریس را «فراهم آوردن موقعیت و فرصتهایی که یادگیری دانش آموزان را تسهیل کند»، نامیده اند.

از بررسی مجموعه ی تعاریف ارائه شده می توان نتیجه گرفت که «تدریس، فعالیتی تعاملی و منظم و هدفمند بین معلم و دانش آموز به منظور تسهیل یادگیری است.»

عوامل اصلی چنین فعالیتی عبارتند از: طراحی، اجرا و ارزشیابی. طراحی پایه و اساس اصلی این فرآیند است که دو عامل دیگر یعنی اجرا و ارزشیابی بر آن استوار هستند و تحقق مطلوب آنها وابسته به کیفیت طراحی آموزشی است.

تدریس (teaching))

- درس دادن، انتقال دانش، ایجاد آگاهی بیشتر، شکل دهی معرفت و دانش....
- تدریس فرآیندی از اعمال است که با هدف یادگیری صورت می گیرد (اسمیت ۱۹۶۰)
- تدریس، موفقیت در انجام فعالیتهای مدرس در امر یادگیری فراگیران است که کل یا قسمتی از موضوع مورد نظر را یاد بگیرند.
- فعالیتهای مدرس شامل فعالیتهای منطقی logical acts، اعمال راهبردی strategically acts و اعمال اداری institutional acts است.

سابقاً تدریس را درس دادن یا انتقال معلومات و تجارب معین از ذهن معلم به ذهن دانش آموزان تعریف می کردند. بر اساس این تعریف، وقتی معلم وارد کلاس می شد به فعالیت و سخن گفتن می پرداخت و فراگیران جز گوش دادن و اجرای دستورها و یا انجام تکالیف تحمیلی او، وظیفه و نقشی نداشتند؛ لیکن امروزه تدریس را تحریک، راهنمایی، سازمان دادن یا درگیری فراگیران تعریف می کنند از این رو معلم درس را با سؤال شروع می کند مهمترین فرق این تعریف با تعریف قبلی، این است که در تعریف اخیر، معلم فقط نقش محرک و راهنما و سازمان دهنده دارد و فراگیر است که باید فعالیت کند؛ زیرا یادگیری وقتی درست انجام می گیرد که با فعالیت یادگیرنده همراه

باشد و یادگیری مطمئن و مؤثر، تنها هنگامی امکان پذیر است که یادگیرنده شخصاً فعالیت کند.

از طرف دیگر در تدریس به این معنا، معلم نقش ضبط صوت متحرک را ایفا نمی کند بلکه وظیفهٔ سنگین تر راهنمایی و سازماندهی را به عهده دارد. تدریس اثر بخش، یادگیری معنادار را نتیجه می دهد؛ یعنی یادگیری، وقتی اتفاق می افتد که برای فراگیران کاملاً معنادار باشد و یادگیری در صورتی معنادار خواهد بود که فراگیران علاوه بر شناخت مفاهیم و ارزش آن شخصاً در امر یادگیری سهیم بوده و نسبت به آن موضوع احساس نیاز نمایند.

روش تدریس: بنابر آنچه ذکر شد روش تدریس عبارت است از: راه منظم، قاعده مند و منطقی برای ارائه درس.

به عبارت دیگر روش تدریس مجموعه فعالیت های برنامه ریزی شده ای است که در نهایت نه برای ارائه تدریس بهتر، بلکه برای یادگیری بهتر به کار می رود. بنابراین هر الگوی تدریس در واقع یک الگوی یادگیری است که به توسعهٔ سبک های برخورد فراگیران با مسایل، کمک می کند.

ویژگی خاص در معنی تدریس

تدریس یک فعالیت آگاهانه است که بر اساس هدفی مشخص انجام می شود. در ادامه ۴ ویژگی خاصی که در تعریف این واژه وجود دارد را بیان می کنم:

وجود تعامل میان مدرس و مخاطبان،

انجام فعالیت ها بر اساس اهداف معین و از پیش تعیین شده،

طراحی منظم نحوه تدریس با توجه به موقعیت و امکانات،

و ایجاد فرصت و شرایط مناسب برای آسان تر شدن یادگیری.

تعریف بزرگان در این زمینه

تدریس جزئی از تربیت است. در ادامه تعریف‌های چند تن از بزرگان تعلیم و تربیت در مورد تدریس را می‌نویسیم تا بهتر بتوانید به اهمیت این واژه پی ببرید.

رندی گیج (منتقد، نویسنده و سخنران)

هر فعالیتی از جانب یک فرد، که به منظور تسهیل یادگیری فرد دیگری انجام می‌پذیرد.

براون (نویسنده بریتانیایی)

درس دادن هر چه باشد، تلاشی است چند جانبه که شامل اطلاع‌رسانی، پرسش و پاسخ، توضیح، گوش دادن، تشویق، تعریف و مجموعه‌ای از فعالیت‌های اساسی دیگر می‌شود. آن چه حرفه معلمی و تدریس را از دیگر حرفه‌ها متمایز می‌کند، این است که مخاطبان اطلاعاتی که لازم دارند را به درستی کسب کنند.

عوامل موثر در تدریس

مدرسان و معلمان در حرفه تدریس با متغیرها و عواملی مواجه می‌شوند که باید بتوانند با دست‌کاری، کنترل و تغییر آن‌ها شرایطی را به وجود آورند تا روند یادگیری و آموزش ایجاد شود.

شناخت متغیرها و عوامل مختلف باعث می‌شود تا مدرسان بتوانند در تعیین و تنظیم برنامه‌ها و اهداف‌شان تصمیمات آگاهانه‌تری بگیرند. این عوامل عبارتند از:

۱- ویژگی‌های شخصیتی و علمی مدرس

مدرس مهم‌ترین عنصر در مبحث یادگیری و آموزش است. زیرا تنها مدرس است که می‌تواند با اطلاعات و درکی که دارد، تمام نواقص و کمبودهای آموزش و امکانات موجود را برطرف کند.

به همین دلیل مهم‌ترین عامل در تدریس، میزان شخصیت و علم مدرس است و از این دو نیز مهم‌تر شخصیت او است. زیرا در شرایط یادگیری و تغییر تفکر شاگردان و مخاطبان تاثیر بسزایی می‌گذارد. مدرسان باید علاوه بر موضوع تدریس، به موضوعات دیگر نیز توجه کنند مانند شناخت مخاطبان، وضعیت محیط تدریس، همدردی و درک مخاطبان و...

این نکته را همواره به یاد داشته باشید که شخصیت شما در درجه اول مورد توجه مخاطبان قرار می‌گیرد و در درجه دوم میزان علم و سواد شما. زیرا مخاطبان تان زمانی می‌توانند با شما ارتباط مؤثر برقرار کنند که بتوانند به شخصیت تان اعتماد کنند.

۲- معنی تدریس چیست، ویژگی‌های شخصیتی مخاطبان

مهم‌ترین وظیفه معلم این است که شخصیت و ویژگی‌های شخصیتی مخاطبان را بشناسد تا بتواند در برابر آن‌ها بهترین عملکرد را داشته باشد.

زیرا فرایند رشد، علاقه، میزان انگیزه، بلوغ عاطفی، تجارب گذشته، فعالیت‌های اجتماعی، میزان هوش و... مخاطبان در روش کار مدرس تاثیر می‌گذارد. اگر مدرسان به این عامل توجهی نداشته باشند و گمان کنند که بدون رسیدن به شناخت کافی می‌توانند به موفقیت برسند، در برقراری ارتباط با مخاطب با مشکل مواجه خواهند شد.

۳- تاثیرات نظام آموزشی

قوانین و نظام آموزشی هر جامعه در شکل‌گیری باورها، اخلاقیات، رفتارها و روحیات افراد آن جامعه تاثیرات شگرفی می‌گذارند.

بنابراین اگر قصد دارید حرفه تدریس را آغاز کنید، لازم است به قوانین و نظام آموزشی موجود توجه کافی داشته باشید و سعی کنید کمی متفاوت‌تر از قوانین خشک و بدون انعطاف آن فعالیت کنید.

مطمئن باشید که با تغییر روش معمول و از پیش تعیین شده‌ای که تمام مدرسان از آن استفاده می‌کنند، می‌توانید متفاوت‌تر عمل کنید و از دیگر مدرسان متمایز شوید. توصیه

می‌کنم برای تبدیل شدن به بهترین خود، میزان خلاقیت‌تان را افزایش داده و تفکرتان را تغییر دهید.

۴- محیط و تجهیزات

مدرسی که بداند چگونه در بدترین شرایط و امکانات، بهترین عملکرد را داشته باشد، در بند محیط و تجهیزات آموزشی نخواهد ماند. البته منکر این قضیه نیستیم که محیط و امکانات موجود در کیفیت تدریس تأثیری ندارد.

برای مثال اگر محیط کلاس بیش از اندازه سرد و یا گرم باشد، مطمئناً در روند یادگیری افراد تأثیرات منفی می‌گذارد و یا حتی اگر وسیله‌ای مانند ویدیو پروژکتور در کلاس خراب شود نیز می‌تواند روند تدریس را مختل کند.

بنابراین لازم است به عنوان مدرس، به تمام عواملی که در بالا به آن اشاره کرده‌ایم، به‌طور ویژه توجه داشته باشید و سعی کنید بهترین شرایط را برای مخاطبان و شاگردان‌تان فراهم کنید.

طراحی آموزشی چیست؟

طراحی آموزشی، پیش‌بینی و تنظیم رویدادهای آموزشی بر اساس اهداف، محتوا و امکانات موجود با توجه به ویژگیها و ساخت شناختی دانش‌آموزان است. طراحی آموزشی، خواه مربوط به یک دوره کامل یا به یک جلسه‌ی آموزشی باشد، از اهمیت خاصی برخوردار است. توجه و دقت در تنظیم آن می‌تواند موجب کارایی و اثر بخشی تدریس شود. طراحی آموزشی ممکن است به دو صورت خُرد و کلان، انجام گیرد. طراحی در سطح کلان مربوط به شورای برنامه‌ریزی درسی و متخصصان آموزشی است؛ اما طراحی در سطح خُرد، کلاً بر عهده‌ی معلم است. در فرآیند طراحی خُرد، توجه باید بیشتر به حصول صلاحیتها و قابلیت‌های مورد انتظار، جلب شود و با نگرشی سیستمی و نظام‌مند، مجموعه‌ی عناصری را که در یادگیری دانش‌آموزان مؤثرند، در نظر گرفت.

معلم باید کل محتوای آموزشی را به اجزای قابل تدریس که معمولاً به نام «جلسات درس یا تدریس» نامیده می شود، تقسیم کند و مشخص سازد که بر اساس زمان منظور شده، چند جلسه یا ساعت در طول ترم و یا سال تحصیلی تدریس خواهد داشت و در هر جلسه چه موضوعی و با چه اهدافی دنبال خواهد شد.

مراحل طراحی آموزشی

هدف از طراحی آموزشی، فراهم کردن امکانات یادگیری است؛ زیرا انتخاب فعالیت های یادگیری مؤثر و مناسب، عامل مهمی در فرآیند طراحی یک درس محسوب می شود. قبل از شروع آموزش، معلم باید همه چیز را پیش بینی و آماده کند و برنامه ی خود را بنویسد؛ اما با توجه به این که فرآیند تدریس، هیچگاه نمی تواند کامل باشد، برنامه های طراحی شده باید انعطاف پذیر، مرتب و به روز گردند. یک برنامه آموزشی خوب باید به نحوی نوشته شود که دستیابی به قابلیت و صلاحیت مورد نظر را تضمین کند. در فرآیند طراحی می توان از الگوهای مختلف استفاده کرد؛ اما در تمام الگوها، حداقل چهار مرحله یا گام اساسی را باید مورد توجه قرار داد. این گامها عبارتند از:

گام اول : تحلیل و تنظیم هدفهای آموزشی

گام دوم : تحلیل موقعیت آموزشی

گام سوم : تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسیله ی آموزشی

گام چهارم : تحلیل و تعیین نظام ارزشیابی

گام اول : تحلیل و تنظیم هدفهای آموزشی

هدفهای آموزشی، بیان کننده ی وضعیت مطلوب در یک رویداد آموزشی هستند. هدفهای خوب تنظیم شده حداقل باید دارای چهار ویژگی زیر باشند:

۱. دانش آموزان، محور باشند؛ یعنی بر اساس فعالیت های دانش آموزان تنظیم شوند.

۲. توصیفی از نتایج یادگیری باشند.

۳. صریح، روشن و قابل فهم باشند.

۴. قابل مشاهده و اندازه گیری باشند.

مراحل نگارش هدف های آموزشی

برای نگارش هدفهای آموزشی، چهار مرحله ی اساسی باید طی شود. اگرچه این چهار مرحله، تسلسلی و پیوسته هستند؛ اما در فرآیند طراحی، الزاماً چنین نیستند، زیرا طراح، پس از نوشتن هر مرحله ممکن است مجدداً به عقب برگردد و به بازنگری اهداف نوشته شده بپردازد و به اصلاح و بازنویسی آنها اقدام کند.

مراحل نگارش هدفهای آموزشی عبارتند از:

الف - تعیین هدف یا هدفهای کلی آموزشی

هدفهای کلی آموزشی، اهدافی هستند که در پایان یک دوره یا جلسه ی آموزشی باید تحقق یابند. این دسته از اهداف، معمولاً به صورت عبارتهای کلی مطرح می شوند؛ مثلاً اگر بگوییم پس از مطالعه ی این فصل «معلمان باید با طراحی آموزشی آشنا شوند»، در واقع یک هدف کلی را بیان کرده ایم. هدفهای کلی آموزشی، معمولاً به علت عدم صراحت مبهم و قابل تعبیر و تفسیر هستند. حتی در مقایسه با هدفهای جزئی در مدت زمان بیشتری تحقق خواهند یافت.

این دسته از اهداف چون مهارت نهایی کسب شده از جریان آموزش را بیان می کنند، ممکن است به عنوان نوعی انگیزه، به کار روند اگرچه گروه کثیری از صاحب نظران تربیتی با نوشتن و تنظیم هدفهای کلی مخالفند؛ اما به دلیل اینکه جهت عمومی فعالیتها را تعیین می کنند، هدفهای پرارزشی هستند، زیرا از طریق هدفهای کلی آموزشی می توان هدفهای جزئی، رفتاری و فعالیت های آموزشی را مشخص کرد و به آنها جهت و هماهنگی لازم بخشید.

معلمان و طراحان آموزشی باید توجه کنند هدفهای کلی آموزشی زمانی ارزشمند هستند که به هدفهای جزئی و رفتاری تجزیه شوند؛ به عنوان مثال: برای رسیدن به این هدف کلی که «معلمان با طراحی آموزشی آشنا شوند»، باید تمام مراحل طراحی و فعالیت هایی که لازم است در مراحل اجرا دانش آموزان انجام دهند، به طور واضح و صریح مشخص شوند، در غیر این صورت هدف کلی، هرگز تحقق نخواهد یافت.

ب - تبدیل هدف کلی به اهداف جزئی

هدفهای جزئی از تجزیه هدفهای کلی به دست می آیند و مراحل رسیدن به هدفهای کلی را مشخص می کنند، به همین دلیل، نسبت به هدفهای کلی محدودتر و مشخص تر و نسبت به هدفهای رفتاری، دارای جامعیت و شمول بیشتری هستند. هدفهای جزئی، همچون هدفهای کلی اغلب به صورت افعال کلی و مبهم نوشته می شوند و خود نیز ممکن است قابل تجزیه به هدفهای جزئی ریزتر باشند. ساده ترین راه نوشتن اهداف کلی و جزئی در فرآیند آموزش این است که بر اساس موضوع اصلی درس، هدف کلی نوشته شود و بر اساس عناوین فرعی درس، اهداف جزئی تنظیم گردند.

فعالیت های مدرس

• اعمال منطقی

- نظیر توضیح دادن، صحبت کردن،... که مستقل از نتیجه خود قابل ارزیابی هستند که با عنصر تفکر و استدلال در تدریس ارتباط دارند، در تدریس کوتاه مدت بر اعمال منطقی تاکید می شود و بیشتر سواد معلم مد نظر است.

• اعمال راهبردی

- ارزیابی این فعالیتها از طریق نتایج بدست آمده قابل ارزیابی است، نظیر ایجاد انگیزه، تشویق، ترغیب و ارزیابی فراگیران و روش تدریس و چگونگی سازمان دادن مواد آموزشی و جلب توجه فراگیران و بر عوامل روانی نظیر رشد و یادگیری استوار است. در تدریس

های دراز مدت از اعمال راهبردی استفاده می شود و اغلب ماهیت فراگیران، درک و انگیزه، آمادگی و چگونگی یاد دادن و بالا بودن یادگیری مورد توجه قرار می گیرد.

مدل های تدریس

تدریس با هدف یادگیری است و یادگیری ایجاد تغییر دائمی و اکتسابی در رفتار فرد است.

• برخی تغییر رفتارها بر شکل گیری شناخت و دانش و برخی بر ایجاد مهارتها و نگرش تاکید دارند.

• شکل گیری دانش و شناخت توسط آموزش *instructing* و القا *indoctrinating* است.

• شکل گیری مهارتها و اعمال و رفتار به وسیله تربیت *training* و شرطی سازی *conditioning* است.

آموزش

- تعامل فکری و هوشی که با استدلال، شواهد و نتیجه گیری همراه است. عمقی است. درک روابط بین پدیده ها و ارتباط آنها با دانش پیشین مطرح است. فراگیر به دلیل منطقی بودن و قابل دفاع بودن عقایدی را می پذیرد.

القا

- انتقال دانش و معلوماتی مطرح است که استدلال در آن دخالت ندارد و مفید بودن آن به القاء ارائه دهنده مربوط است و قبولی کورکورانه مطرح است.

الگوی تدریس چیست؟

اصولاً برای اجرای هر برنامه ای لازم است ابتدا چارچوب و خط مشی کلی فعالیت ها مشخص گردد و سپس روش های اجرا و وسایل و امکانات موردنیاز برای فعالیت و تحقق هدف های آموزشی، تعیین و انتخاب گردد.